

ART

СУЧАСНІ КУЛЬТУРНІ ПРОЕКТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ МУЗИЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Обух Людмила Васи́лівна,

кандидат мистецтвознавства, докторант Навчально-наукового інституту мистецтв, Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ, Україна

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/30112019/6811

ARTICLE INFO

Received: 23 September 2019

Accepted: 22 November 2019

Published: 30 November 2019

KEYWORDS

composer, performer, socio-cultural projects, forms of presentation, cultural management.

ABSTRACT

The article attempts to isolate and highlight contemporary Ukrainian cultural projects that use the musical creativity of Polish composers and performers. This project orientation, viewed through the lens of cultural and artistic management, is the basis of cultural policy between the Republic of Poland (RP) and Ukraine and the strategies of its development.

Citation: Obukh Liudmyla Vasylivna. (2019) Current Cultural Projects of Ukraine in the Context of Polish-Ukrainian Musical Communications. *International Academy Journal Web of Scholar*. 11(41), Vol.2. doi: 10.31435/rsglobal_wos/30112019/6811

Copyright: © 2019 **Obukh Liudmyla Vasylivna**. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Будь-яка культурна ініціатива, створена чи то на державному рівні чи на рівні певної організації в рамках культурно-стратегічного процесу, починається в сучасному світі з проекту. Менеджмент культурних проектів – це цілеспрямований процес системного керування з метою створення, збереження та розповсюдження культурного контенту, що дає очікуваний результат. Хоч проект, на відміну від процесу організації, має обмежений час сукупності дій, обмежені ресурси та є тимчасовою системою, проте кожний проект – унікальний та неповторний за формою і змістом. Саме на унікальності проектів базується культурна політика та передбачаються стратегії її розвитку.

Мета дослідження. Визначити форми представлення сучасних культурних проектів в контексті польсько-українських музичних зв'язків.

Матеріали та методи дослідження. Матеріали статті було відібрано із різних сайтів державних та культурних установ [1; 2; 6-12], каналу YouTube [16], блогів [17], преси [18] та приватних матеріалів [13; 19]. Метод пошуку застосовувався і при відборі наукової літератури. Текст дослідження пов'язаний з працями українських музикознавців: П. Гай-Нижник [3], Л. Кияновська [5], Л. Романюк, М. Черепанін [14; 15]. Метод аналізу виявив різні форми представлення сучасних культурних проектів та засвідчив відкритість української культури.

Результати дослідження. Одними із таких соціокультурних проектів, які сприяють взаємопорозумінню та налагодженню контактів, є обмін культурною спадщиною між Республікою Польща (РП) та Україною, що особливо активізувався протягом останніх років. Це ряд стратегічних проектів з нагоди офіційних святкувань в Україні таких річниць як 100-річчя відновлення Польщею незалежності чи 200-річчя від дня народження класика польської

музики Станіслава Монюшка, організованих за сприяння посольством й консульствами РП та польськими організаціями в Україні. Також до подібних проектів слід віднести й інші форми репрезентації творчої спадщини визначних діячів польської культури (концерти, фестивалі, наукові й публіцистичні розвідки, висвітлення подій у засобах масової інформації та комунікації, інтернет-сайти тощо).

Залучення музичної творчості зnanого композитора Станіслава Монюшка в різноманітних культурних проектах України не є випадковим, адже це митець, який залишив значний доробок у світовій музичній класиці найперше як творець польської національної опери, автор численних творів майже в усіх академічних музичних жанрах. Його творча спадщина нараховує понад 300 творів, серед яких – дванадцять опер (одна незавершена), три балети, вісім оперет, п'ять мес, близько 80 романсів та 400 пісень. Одна з найвідоміших опер С. Монюшка – «Галька» на лібрето Влодзімежа Вольского за його ж поемою «Гальшка» – у 1918 р. ставилася й у Київському оперному театрі [3, с. 11] та була однією з найпопулярніших. Нині творчість видатного композитора продовжує звучати з українських сцен та залучати до культурного діалогу різноманітних за категоріями слухачів.

Зокрема, у польсько-українському двомовному двотижневику (газеті) «Волинський монітор» висвітлюється інформація про один із тематичних концертів, у якому прозвучали твори композитора. Мова йде про офіційні урочистості з нагоди 100-річчя відновлення Польщею незалежності, що відбулися 15-го листопада 2018-го року у Волинському театрі ляльок (м. Луцьк). У святкуванні взяли участь працівники Генерального консульства РП у Луцьку, духовенство, представники органів влади з Волинської, Рівненської та Тернопільської областей, репрезентанти Прикордонної служби Польщі та члени польських організацій Луцького консульського округу. Серед гостей був також Генеральний консул України в Любліні Василь Павлюк [18, с.1]. Концертну програму з нагоди свята підготував вокально-інструментальний колектив «Ladies Sextet» із Польщі, який виконав декілька творів Станіслава Монюшка [18, с. 2].

Значний культурний резонанс отримав інший проект – «Монюшко на різних кінцях світу», в рамках якого відбулась серія концертів у різних містах України. Цей захід є міжнародним проектом польсько-канадської фундації «Незалежний фонд культури POLCANART», реалізований спільно з видатними артистами з України та Польщі, посольствами та консульствами Польщі та польськими організаціями. Проект відбувся за підтримки Сенату Польщі та передбачав поширення зацікавлення до польської класичної музики, зокрема показував по-новому творчість Станіслава Монюшка. Концерти в рамках проекту продовжили низку заходів, приурочених до 100 річниці відновлення незалежності Польщі, а також до 200 річниці від дня народження Станіслава Монюшка. В концертах брали участь українські й польські артисти: Марія Помяновська (інструмент сука, Польща) – професор Національного музичного університету у Варшаві та Музичної академії у Кракові; Александер Чайковський-Ладиш (бас, Польща) – соліст Великого театру та Національної опери у Варшаві; Єлизавета Ліпітюк (сопрано, Київ) – Заслужена артистка України, солістка Національної філармонії України; Сергій Бортник (тенор, Київ) – соліст Національної філармонії України; Наталія Коваленко (сопрано, Україна-Польща); Віктор Ковальський (баритон, Польща); Ярослав Домагала (фортепіано, Польща), ансамбль народних інструментів «Рідні наспіви» Національної філармонії України [8], який для цього проекту приготував обробку музики Монюшка на українських народних інструментах.

Так, розпочався проект у Вінницькій обласній філармонії, де 6 жовтня 2018-го року відбувся концерт «Монюшко, «сука» і козак». На концерті були присутні прихильники польської класичної музики, представники польських організацій Поділля, громадські діячі культури та мистецтва, а також представники Генерального консульства РП у Вінниці. Сайт консульства інформує, що «польські і українські артисти приготували спеціальну програму концерту, в якій представили обробку музики відомого польського композитора, використовуючи польські та українські етнічні інструменти. <...> Однак, абсолютно унікальним був виступ Марії Помяновської з Польщі, яка виконувала музичні твори великого композитора на стародавньому польському етнічному інструменті – «суці білгорайській». Серед відомих арій опери «Страшний двір», які звучали протягом концерту, варто відзначити арію Сколуби. Найвідомішим її виконавцем був Бернард Ладиш, а під час концерту гості могли почути її у виконанні сина відомого оперного співака. Олександр Чайковський-Ладиш у своєму

виступі показав характерне для його батька виконання, яке не перестає захоплювати прихильників музики Станіслава Монюшка» [11]. У вінницькому консульському окрузі концерт «Монюшко, «сука» і козак» відбувся наступного дня – 7 жовтня в Житомирській обласній філармонії ім. С. Ріхтера [6]. 18 жовтня 2018 р. концерт «Монюшко: сука і козак» пройшов у Будинку актора (м. Київ). Відвідав захід Голова Ради національних спільнот України – Ашот Аванесян.

На концерті прозвучали кращі пісні (популярні і нещодавно відкриті знову), арії та інструментальні твори композитора. Як написано на сайті Ради національних спільнот, «ця програма є важливою для розвитку музичної культури в цілому, завдяки своїй концепції – міжкультурній зустрічі народів, основною віссю якої стала музика С. Монюшка в унікальних аранжуваннях, спеціально зроблених до даної програми з використанням етнічних інструментів України і Польщі. Родзинкою програми став популярний у Польщі в XIX ст., а нині майже зниклий родич скрипки, – унікальний музичний інструмент сука» [8]. Проект згодом продовжився в Івано-Франківській обласній філармонії імені Іри Маланюк. Концерт, що відбувся 15 листопада 2018 р. в м. Івано-Франківську, був співфінансований в рамках допомоги полонії та полякам за кордоном Сенатом Республіки Польща за посередництвом Фонду «Свобода та Демократія» [12]. У Тернопільській обласній філармонії в рамках проекту 17 листопада 2018-го року понад дві години теж звучали твори Станіслава Монюшка. Концерт відвідали українці та поляки – представники польських організацій Тернополя й області. Польські й українські виконавці разом із диригентом Мирославом Крілем представили унікальні аранжування творів Станіслава Монюшка. Як зазначила представниця Тернопільського культурно-просвітницького полонійного товариства Анастасія Шестюк, цей проект був скерований до меломанів зі всього світу, а його ключовим елементом стало спільне виконання творів польського композитора та пропагування його творчого доробку [10].

Серія концертів, присвячених вшануванню С. Монюшка, продовжилась і цього річ. Так, 23 березня 2019 р. концерт до 200-річчя від дня народження митця відбувся у Національній філармонії України за сприяння польсько-канадського Незалежного фонду культури «POLCANART» і «Спільноти шанувальників музики Станіслава Монюшка» в Польщі. У програмі прозвучали арії з опер «Страшний двір», «Графиня», «Беата», вокальна лірика [2].

Не менш цікавою 5 травня 2019 року в Музеї М. Лисенка (м. Київ) відбулася прем'єра 13-ти вокальних творів С. Монюшка в українських перекладах Максима Стріхи. Концерт приурочено до 200-річчя від дня народження композитора. Автором і куратором проекту «Світова класика українською (переклади вокальних творів українською)», в рамках якого пройшов концерт, є викладач факультету музичного мистецтва КНУКіМ – провідний концертмейстер Андрій Бондаренко [7].

Слушно зауважити, що реалізація проектів пов'язана зі співпрацею посольств та консульств Республіки Польща і польськими організаціями в різних кінцях світу. Величезну роль для брендингу концертів відіграла пропагандистка композитора – видатна співачка і режисер Марія Фолтинь [8].

Музика С. Монюшка часто є в репертуарі як окремих солістів, так і різноманітних колективів (хорів чи оркестрів), що виконують твори композитора на різноманітних концертах, конкурсах, фестивалях.

Зокрема, 26 лютого 2017-го року в Івано-Франківській обласній філармонії імені Іри Маланюк відбувся Вечір вокальної музики за участі солістки філармонії Ольги Яловенко (сопрано) у супроводі Академічного камерного оркестру Harmonia Nobile [1]. Ще один концерт на сцені цієї філармонії пройшов у рамках щорічного міжнародного фестивалю мистецтв «Карпатський простір» 5 травня 2018-го року. У концерті взяли участь артисти симфонічного оркестру Підкарпатської філармонії імені Артура Малавського (м. Жешув, Республіка Польща) під орудою Славоміра Хжановські. У програмах виступів серед інших звучали і твори С. Монюшка [4]. Концерт зведеного хору двох відділів (фортепіано та теорії музики) Тернопільського музичного коледжу ім. С. Крушельницької був проведений 6 грудня 2018-го року. Хор виконав твір С. Монюшка «Пряля» (диригент – Наталя Ізотова, концертмейстер – Ірина Макарова) [16].

Музика С. Монюшка є окрасою і конкурсних програм в Україні. Так, на V-му та VI-му конкурсі вокального мистецтва імені Іри Маланюк (2015–2018 рр., м. Івано-Франківськ) на

філармонійній сцені конкурсантки Юстина Блюй (Республіка Польща) та Анна Базовська (Україна) виконували речитатив і каватину Гальки «Ha! Dziecatko nam umiera» з опери «Галька» [13, с. 26; 19, с. 12].

Ще однією формою репрезентації є наукові розвідки та публікації у наукових виданнях України, зокрема статті та монографії, які стосуються діяльності музичного товариства ім. С. Монюшка. Вагомий науковий доробок, де висвітлено діяльність товариства, складають праці музикознавців Л. Кияновської, Т. Мазепи, Л. Романюк та М. Черепанина.

Так, про Товариство ім. С. Монюшка та його культурно-мистецькі цілі на поч. ХХ ст. згадує видатна музикознавець, професор, доктор мистецтвознавства Любов Кияновська у своїй праці «Галицька музична культура ХІХ – ХХ століття» [5]. Посилаючись на матеріали фондів Центрального державного історичного архіву у Львові, музикознавець описує дані зі статуту організації (затвердженого у 1908-му році), а також подає відомості про діяльність товариства у Львові: «окрім спеціальних концертів, Товариство брало участь у всіх громадських міських урочистостях, навіть створило аматорський оперний театр, який за рік поставив 13 оперних вистав (у тому числі «Гальку» С. Монюшка <...>). Товариство неодноразово виступало також і в інших містах Галичини, і таким чином, спричинилося до виникнення «дочірніх» товариств у деяких місцевостях, зокрема в Коломиї і Станіславові» [5, с. 128–129].

Про діяльність музичного товариства ім. С. Монюшка у Станіславові (нині – Івано-Франківськ), можемо дізнатися із праць мистецтвознавця Лесі Романюк. Зокрема, у своїй статті «Діяльність польських музично-драматичних товариств Станіслава на зламі ХІХ і ХХ століть» вона розглянула не лише історію створення польського музичного, а й простежила етапи розвитку його музично-театрального життя, охарактеризувала основні сфери його діяльності та здобутки, систематизувала та узагальнила наявні відомості, виявила їх специфіку у контексті регіональних тенденцій [14]. Це напрацювання в подальшому доповнило матеріали монографії «Музичне і театральне життя Станіслава (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.)», написаної спільно із доктором мистецтвознавства, професором Мироном Черепанином [15].

Зустрічаються також публікації, розміщені в електронному виді на різноманітних інтернет-сайтах. Зокрема, на офіційному сайті Дрогобицького музичного коледжу імені В. Барвінського викладач коледжу Олександра Криницька розмістила статтю «Гордість польської музичної культури», присвячену видатному С. Монюшку. У ній зазначено, що «в 1865 році на запрошення товариства шанувальників музики композитор прибув до Львова, де виконувалась його кантата «Привиди» (за А. Міцкевичем)» [9].

Інформаційний медіапростір також завжди був вагомим репрезентантом культурних проєктів. Зокрема, україно-польська медіаплатформа (Urmp) – це сучасний інформаційний осередок, який акумулює креативний контент різних форматів (відео, аудіо, фото). Саме завдяки Urmp в режимі реального часу на початку березня 2019-го року можна було відслідкувати презентацію альбому польського джазового піаніста Влодека Павліка з піснями Станіслава Монюшка, зібраними в «Домашньому пісеннику», яка відбулась у концертному залі Польського радіо. Звуковий файл передачі з фрагментами альбому «Pawlik/Moniuszko: Polish Jazz» служба Urmp.news розмістила на платформі з посиланням на Польське радіо. Журналістка Польського радіо Яна Стемпневич поділилася матеріалами передачі «Станіслав Монюшко в стилі Jazz» у своєму блозі, опублікувавши інтерв'ю з автором джазових обробок пісенних творів С. Монюшка – піаністом В. Павліком [17].

Висновки. Отже, форми представлення сучасних культурних проєктів в контексті польсько-українських музичних зв'язків нині можемо чітко розглянути через призму стратегічного менеджменту в культурі. Описані нами проєкти як форми репрезентації доробку – різноманітні, як різноманітні і самі форми культурного самовираження: *концерти, творчі вечори* (наприклад, урочистості з нагоди 100-річчя відновлення Польщею незалежності, тематичні проєкти «Світова класика українською (переклади вокальних творів українською)» та «Монюшко на різних кінцях світу» – до 200-ї річниці від дня народження Станіслава Монюшка, що проходили протягом 2018–19-х рр. у різних містах України: Києві, Вінниці, Житомирі, Тернополі та Івано-Франківську; вокальний вечір за участі солістки Івано-Франківської обласної філармонії ім. Іри Маланюк Ольги Яловенко (сопрано) у супроводі Академічного камерного оркестру Harmonia Nobile 26 лютого 2017 р., де звучали вокальні твори митця, виступ студентського зведеного хору та ін.); *конкурси та фестивалі* (твори у

програмах виступів на сцені Івано-Франківської обласної філармонії ім. Іри Маланюк – симфонічного оркестру Підкарпатської філармонії імені Артура Малавського з польського міста Жешув в рамках щорічного міжнародного фестивалю «Карпатський простір» 05 травня 2018 р. чи конкурсу вокального мистецтва імені Іри Маланюк, що проходить від 2007-го року що два роки в м. Івано-Франківську); *висвітлення у публікаціях та наукових розвідках* (наукові статті та монографії, дисертації Любові Кияновської, Олександри Криницької, Тереси Мазеппи, Лесі Романюк, Мирона Черепанина, присвячені Галицькому музичному товариству імені С. Монюшка чи постаті митця); *мас-медіа* (публікації у пресі – двомовник «Волинський монітор» чи інтернет-ЗМІ – презентація альбому «Pawlik/Moniuszko: Polish Jazz» на україно-польській медіаплатформі Urmp, веб-сайти навчальних закладів, соціальні мережі).

У яких формах би не відбувалось висвітлення культурно-мистецьких проєктів, відрадним є охоплення ними декількох типів і видів цільової аудиторії (людей, які готові відвідати проєкт), завдяки використанню правильних каналів комунікацій і повідомлення (сайти, групи у соцмережах, реклама, TV), та розширення культурного кругозору цієї аудиторії.

REFERENCES

1. Афіша подій. Івано-Франківська обласна філармонія ім. Іри Маланюк. Retrieved from <https://frankivsk-online.com/afisha/page> (accessed: 17.09.2019).
2. Афіша концертів. Музика Станіслава Монюшко. Національна філармонія України. Retrieved from https://www.filarmonia.com.ua/afisha/muzika_stanislava_monyushko_-5008 (accessed: 17.09.2019).
3. Гай-Нижник П. Становлення українського театрального мистецтва і питання його оподаткування за Гетьманату 1918 року. *Український театр*. 2003. №5–6. 10–12.
4. Карпатський простір – Івано-Франківська обласна філармонія... Retrieved from http://filar.com.ua/content/content&content_id=5502 (accessed: 17.09.2019).
5. Кияновська Л. Галицька музична культура XIX–XX ст.: навч. посібник. Чернівці: Книги–XXI, 2007. 424.
6. Концерт до дня народження С. Монюшко. Retrieved from <https://zhytomir.karabas.com/koncert-dodnya-narodzhennya-s-monyushko> (accessed: 21.09.2019).
7. [Б. а.]. Концерт до 200-річчя С. Монюшка. *Сайт факультету музичного мистецтва КНУКіМ*. Retrieved from <http://fmm.knukim.edu.ua/novini-fakultetu/1562-kontsert-do-200-richchya-s-monyushka.html> (accessed: 17.09.2019).
8. [Б. а.]. Концерт «Станіслав Монюшко – 200». *Сайт Ради національних спільнот України*. Retrieved from <http://www.radaspilnot.org.ua/koncert-stanislav-monyushko-200/> (accessed: 21.09.2019).
9. Криницька О. Гордість польської музичної культури. *Сайт Дрогобицького музичного коледжу імені В. Барвінського*. Retrieved from: new.ddmu.org.ua (accessed: 21.09.2019).
10. Монюшко в різних куточках світу. Афіша. Тернопільська обласна філармонія. Retrieved from <https://filarmony.te.ua/87/> (accessed: 17.09.2019).
11. [Б. а.]. Монюшко на різних кінцях світу. *Сайт Генерального консульства Республіки Польщі*. Retrieved from ... https://winnica.msz.gov.pl/news/moniuszko_n... (accessed: 21.09.2019).
12. Музична афіша франківська. FrankivskOnline (Франківськ Онлайн). Retrieved from: frankivsk-online.com (accessed: 17.09.2019).
13. П'ятий Всеукраїнський відкритий конкурс молодих вокалістів імені Іри Маланюк 21-26 квітня 2015 р. Програма. Івано-Франківськ: Місто-НВ, 2015. 35.
14. Романюк Л. Б. Діяльність польських музично-драматичних товариств Станіслава на зламі XIX і XX століть. *Наукові записки. Серія: мистецтвознавство*. № 1. Тернопіль: ТДПУ імені В. Гнатюка, 2012. 27–34.
15. Романюк Л. Черепанин М. Музичне і театральне життя Станіслава (друга половина XIX – перша половина XX ст.): монографія. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2016. 508.
16. Станіслав Монюшко «Пряля». Український текст Н. Изотової. *Youtube*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=VZ6p07mo1gQ> (accessed: 17.09.2019).
17. Стемпневич Я. Станіслав Монюшко в стилі Jazz. *Україно-польська медіаплатформа*. Блог. Retrieved from <https://upmp.news/ua-in-polish/stanislav-monyushko-v-stili-jazz/> (accessed: 17.09.2019).
18. [Б. а.]. Сто років незалежної Польщі. «Волинський Монітор» № 22 (222) 22.11.2018. 1–2.
19. Шостий Обласний відкритий конкурс вокального мистецтва імені Іри Маланюк 29 листопада – 1 грудня 2018 р. Програма. Івано-Франківськ: Місто-НВ, 2018. 20.